

Štalca, halštatska naselbina

Franci Bogataj

Radiokarbonska analiza in najdena keramika potrujeta domnevo, da je bila Štalca naseljena že v starejši železni dobi, med 8. in 5. stoletjem pr. n. št. S tem je potrjena trditev, da je bila Selška dolina naseljena mnogo stoletij pred kolonizacijo loških škofov.

Štalca (640 metrov), hrib nad Češnjico v Železnikih, pod vasjo Kališe od odkritja lončenine na ravnih platojih vrha leta 2011 pa do danes počasi odkriva svojo zgodovino. Kot je znano, je na pobočjih hriba mnogo let ali stoletij potekala živahna proizvodnja železa, skrbno izbrana lokacija naselbine nad platoji z železarskimi vetrnimi pečmi pa je omogočala varno življenje staroselcev (Železne niti 10). Lega je bila skrbno izbrana, vrh je z vzhodne in zahodne strani varovalo strmo pobočje, v grapi je bil studenec s stalnim pretokom. Na ravninah zahodnega dela so najverjetneje pridobivali oglje (na teh ravninah so domačini kuhali oglje še do druge svetovne vojne), na bolj zamočvirjenih predelih pa

so kopali ilovico, ki so jo rabili za pozidavo in obnovo vetrnih peči.

Ko smo leta 2011 odkrili izjemno lepo ohranjene fragmente lončenine na vzhodnem delu vrha Štalce, smo pričeli sistematično pregledovati celotno pobočje. Pri tem je bilo najpogosteje zastavljeno vprašanje, kdaj je bila Štalca poseljena. Priložnost za osvetlitev vprašanja datacije se je ponudila, ko smo na enem izmed ogledov pod teraso na jugozahodnem delu nad potjo opazili črno sled oglja. Drobcje oglja smo skrbno izkopali in shranili. Zavod za varstvo kulturne dediščine Ljubljana je nato spomladi 2013 poslal ta vzorec v radiokarbonsko analizo v Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory na Floridi v ZDA.

Radiokarbonska datacija

Eden izmed postopkov ugotavljanja starosti je radiokarbonska analiza z radioaktivnim izotopom ^{14}C .

Omenjeni laboratorij je na podlagi prejetega oglja izvedel datacijo in 4. 7. 2013 poslal naročniku poročilo.

 BETA ANALYTIC INC. DR. M.A. TAMERS and MR. D.G. HOOD			
		4985 S.W. 74 COURT MIAMI, FLORIDA, USA 33155 PH: 305-667-5167 FAX:305-663-0964 beta@radiocarbon.com	
REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES			
Mr. James Ennis		Report Date: 7/4/2013	
PJ Engineering, Incorporated		Material Received: 6/25/2013	
Sample Data	Measured Radiocarbon Age	$^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ Ratio	Conventional Radiocarbon Age(*)
Beta - 351804 SAMPLE : STALCA 2012 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal BC 760 to 680 (Cal BP 2710 to 2630) AND Cal BC 670 to 410 (Cal BP 2620 to 2360)	2490 +/- 30 BP	-26.8 o/oo	2460 +/- 30 BP
<p>Dates are reported as RCYBP (radiocarbon years before present, "present" = AD 1950). By international convention, the modern reference standard was 95% the ^{14}C activity of the National Institute of Standards and Technology (NIST) Oxalic Acid (SRM 4990C) and calculated using the Libby ^{14}C half-life (5568 years). Quoted errors represent 1 relative standard deviation statistics (68% probability) counting errors based on the combined measurements of the sample, background, and modern reference standards. Measured $^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ ratios (delta ^{13}C) were calculated relative to the PDB-1 standard.</p>		<p>The Conventional Radiocarbon Age represents the Measured Radiocarbon Age corrected for isotopic fractionation, calculated using the delta ^{13}C. On rare occasion where the Conventional Radiocarbon Age was calculated using an assumed delta ^{13}C, the ratio and the Conventional Radiocarbon Age will be followed by "rat". The Conventional Radiocarbon Age is not calendar calibrated. When available, the Calendar Calibrated result is calculated from the Conventional Radiocarbon Age and is listed as the "Two Sigma Calibrated Result" for each sample.</p>	
Page 2 of 3			

Poročilo radiokarbonske analize, Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory.

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12=-26.8;lab. mult=1)

Laboratory number: **Beta-351804**

Conventional radiocarbon age: **2460±30 BP**

**2 Sigma calibrated results: Cal BC 760 to 680 (Cal BP 2710 to 2630) and
(95% probability) Cal BC 670 to 410 (Cal BP 2620 to 2360)**

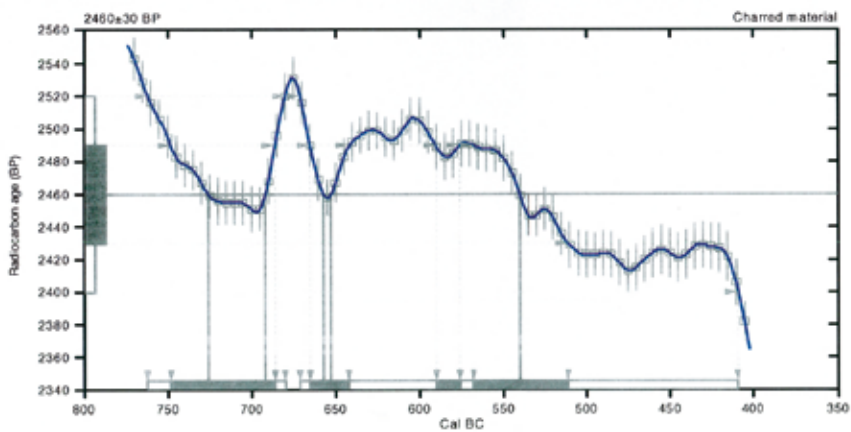
Intercept data

Intercepts of radiocarbon age
with calibration curve:

Cal BC 730 (Cal BP 2680) and
Cal BC 690 (Cal BP 2640) and
Cal BC 660 (Cal BP 2610) and
Cal BC 650 (Cal BP 2600) and
Cal BC 540 (Cal BP 2490)

1 Sigma calibrated results:
(68% probability)

Cal BC 750 to 690 (Cal BP 2700 to 2640) and
Cal BC 660 to 640 (Cal BP 2620 to 2590) and
Cal BC 590 to 580 (Cal BP 2540 to 2530) and
Cal BC 570 to 510 (Cal BP 2520 to 2460)

References:

Database used

INTCAL09

References to INTCAL09 database

Heaton, et al., 2009, *Radiocarbon* 51(4):1151-1164, Reimer, et al., 2009, *Radiocarbon* 51(4):1111-1150,

Stuiver, et al., 1993, *Radiocarbon* 35(1):137-189, Oeschger, et al., 1975, *Tellus* 27:168-192

Mathematics used for calibration scenario

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates

Talma, A. S., Vogel, J. C., 1993, *Radiocarbon* 35(2):317-322

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • E-Mail: beta@radiocarbon.com

Rezultati analize, Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory.

Oznaka: Beta-351804.

Conventional radiocarbon age: 2460 ± 30 BP.

Iz poročila je razvidno, da z 95-odstotno verjetnostjo lahko datiramo vzorec oglja med leti 760 in 410 pr. n. št., oziroma z 68-odstotno verjetnostjo med leti 750 in 510 pr. n. št.

Fragmenti keramike

Fragmente keramike, ki smo jih našli na Štalci in so razstavljeni v Muzeju v Železnikih, po ugotovitvah arheologov iz ZRC SAZU lahko primerjamo z naselbinsko keramiko svetolucijskega kulturnega kroga. Dobre primerjave oblik in okrasa na lončenih posodah najdemo med naselbinskimi najdbami iz Mosta na Soči, kjer je primerljiva keramika večinoma datirana v mlajšo halštatsko dobo.

Poleg že razstavljenih najdb, ki so bile najdene na vrhu hriba, smo leta 2013 na zahodnem pobočju Štalce v koreninskem sistemu padlega drevesa našli nove artefakte. Gre za podobne fragmente grobe keramike, ki je bila oblikovana brez uporabe lončarskega vretena.

Datacija keramičnih najdb, ki temelji na dobrih primerjavah s svetolucijsko naselbinsko keramiko, kot tudi rezultati analize oglja torej kažejo, da je bila Štalca naseljena že v halštatski dobi, to je nekje med 8. in 5. stoletjem pr. Kr.

Poseljenost pred 2.500 leti

S pridobljeno radiokarbonsko analizo oglja in primerjavami dosedanjih najdb keramike je potrjena domneva, da je bila Štalca obljudena že v halštatski dobi (med 8. in 5. stoletjem pr. Kr.). Čeprav je zelo verjetno, da je železnodobna poselitev neposredno povezana z možnostmi železarstva, datacije pridelave železa vseeno še vedno nimamo. Nadejamo pa se, da bodo nadaljnje raziskave ponudile odgovor tudi na to vprašanje.

Nesporno je, da so bila pobočja Selške doline poseljena že mnogo stoletij pred prihodom Slovanov in brzkone lahko v prihodnje pričakujemo odkritje še kakšnega novega naselja prazgodovinskih prebivalcev naše doline.

Gozdna cesta je pretrgala pobočje, ki je skrivala fragmente lončenine. Foto: Franci Bogataj

Fragmenti
prostoročno
oblikovanega
posodja,
najdeno 2013.
Foto: Franci Bogataj

Zahvala

Zahvaljujem se dr. Jani Horvat in dr. Luciji Grahek
z Inštituta za arheologijo ZRC SAZU za strokovno pomoč.

Vir:

Železne niti 10.

